

Földrajzi fogalmak

TERMÉSZETFÖLDRAJZ

FOGALOM	MEGHATÁROZÁS
Földrajz	A Föld egészével foglalkozó tudomány: részei természetföldrajz, társadalomföldrajz.
Geográfia	Földrajztudomány
Földrajzi környezet	A természeti és a társadalmi környezet kölcsönhatásának terméke.
Csillagászat	Az égitestekkel (csillagokkal) foglalkozó tudomány.
Asztronómia	Csillagásztudomány.
Univerzum	Világmindenség (végtelen és tágul).
Ősrobbanás	14 milliárd évvel ezelőtt egy végtelenül kicsi és forró pontból igen gyorsan alakult ki az anyag a tér az idő az energia azaz a Világmindenség.
Fénysebesség	300.000 km/s
Galaxis	A mi saját csillagrendszerünk.
Csillag	Saját fényvel rendelkező égitest, fúziós folyamattal termelnek energiát.
Naprendszer	A Nap és a gravitációs erőterébe tartozó égitestek összessége átmérője 2 fényév.
Csillagászati egység	Nap és Föld közepes távolsága 150 millió km.
Bolygó	Kiseb, saját fényvel nem rendelkező égitest.
Meteor	A világűrben száguldó szikladarabok.
Meteorit	A Föld felszínére hulló meteor.
Geocentrikus világgép	Föld van a világmindenség középpontjában (Ptolemaios).
Heliocentrikus világgép	Nap van a világmindenség középpontjában.
Napfogyatkozás	Nap van a világmindenség középpontjában.
Nap	Legközelebbi csillag, a Földi élet alapja.
Föld	A Naprendszer 3. bolygója az emberiség lakóhelye.
Hold	A Föld égi kísérője, mérete jóval kisebb a Földénél.
Holdfogyatkozás	Teleholdkor a Föld árnyéka eltakarja a Holdat (ritka jelenség időtartama 1-2 óra).
Holdfázisok	27 nap alatt a Hold megvilágított és árnyékos részét más módon látjuk. Fázisai: Újhold, Első negyed, Telehold, Utolsó negyed).
Kötött tengelyforgás	Keringési idő és a forgási idő azonos pl. Hold.
Műhold	Ember által a világűrbe juttatott mesterséges égitestek, katonai-, meteorológiai, távközlési műholdak.
Térkép	A Föld felszínének arányosan kibővített síkban kiterített felülnézeti rajza.
Méretarány	A kicsinyítés mértéke (arányszám,

	vonalas aránymérték).
Szintvonal	Azonos magasságú pontokat összekötő görbe vonal.
Földrajzi észak	A Föld forgástengelyének É-i és D-i dőléspontja.
Mágneses észak	Az iránytű által mutatott északi irány.
Mágneses deklináció	A földrajzi és a mágneses észak közé bezárt szög.
Térképi észak	A térkép felső kerete mutatja.
Terepi észak	A valóságos északi irány.
Tájéolás	A térképi észak megfeleltetése a terepi északkal.
Álláspont	Az a pont a térképen, ahol a valóságban tartózkodom.
GPS	Globális műholdas helymeghatározó rendszer
Abszolút magasság	Két pont magasságkülönbsége.
Relatív magasság	Tengerszinttől mért magasság.
Földrajzi fókusz	A tájékozódás eszköze, szélességi és hosszúsági körökből álló a Föld felszínére vetített koordináta rendszer.
Szélesség	Egyenlítőtől É-ra és D-re mért szögtávolság.
Hosszúság	Kezdő délkörtől (London) K-e és Ny-ra mért szögtávolság.
Tengelyferdeség	Föld tengelye ferde, 66,5 –fokos szöget zár be a keringés síkjával.
Helyi idő	Nap járása által kijelölt idő, helyről helyre változik.
Zónaidő	Időzónában mért egységesített idő (Földön 24 időzóna van).
1 nap	Föld forgási ideje (23 óra 56 perc).
1 év	Föld keringési ideje (365 nap 5 óra 48 perc).
Cirkumpolaritás	A sarkvidékeken legalább az év egy napján nem kel fel, vagy nem nyugszik le a Nap.
Napéjegylenlőség	Szept. 23-án és márc. 21-én az egész Földön 12 órás a nappal és 12 órás az éjszaka.
Terminátor	Az éjszakai és a nappali féltékét elválasztó keskeny vonal.
Precesszió	A Föld tengelyének billegése (kúppalást mentén)
Precesszió	A Föld tengelyének billegése (kúppalást mentén)
Geoid	A Föld valódi alakja, nem szabályos gömb (a Föld kerülete kb. 40.000 Km).
Geológia	A Föld kőzeteivel, szerkezetével történetével foglalkozó tudomány.
Geoszféra	A Földön az anyag fajsúly szerint rendeződött: - atmoszféra, - hidroszféra, - földkéreg, - földköpeny, - földmag.
Geotermikus gradiens	Földbelseji felmelegedési lépcső. Lefelé haladva 100 méterenként 3 fokkal nő a hőmérséklet.

Kőzet	<i>Földkéreg nagytömegű szilárd ásványtársulása.</i>
Érc	<i>Fém tartalmú ásványtársulás.</i>
Litoszféra	<i>Kőzetburok.</i>
Kőzetburok	<i>A Föld szilárd kőzetekből álló része, kéreg+felső köpeny szilárd része (50-100 km vastag).</i>
Magma	<i>Föld belsejében lévő izzó kőzetolvadék.</i>
Láva	<i>A felszínre került izzó kőzetolvadék.</i>
Párnaláva	<i>Tengeralatti vulkanizmus képződménye, a bazaltos láva a vízzel érintkezve gyorsan megszilárdul, gömbölyű formát vesz fel.</i>
Wegener-elmélet	<i>Kontinensek vándorolnak, alapja a Globális lemeztectonikának.</i>
Globális lemeztectonika	<i>A Föld kőzetburoklemezeit nagy magmaáramlások mozgatják, ezek a folyamatok a kéregszerkezetet alakítják ki.</i>
Vulkanizmus	<i>A magma felszíni tevékenysége, szakaszai törmelékszórás lávaömlés...</i>
Csatornás vulkán	<i>Ütköző lemezeknél alakul ki, az alábukó és beolvadó kőzetlemez anyaga riolit és andezitláva vulkanikus csatornán (kürtő) keresztül kerül a felszínre.</i>
Forró pontos vulkán	<i>Magmaáramlás átégeti a kőzetburkot, felszínen bazaltos vulkáni működés.</i>
Hasadékvulkán	<i>Távolodó kőzetlemezeknél kialakuló hasadékvölgyből feltörő bazaltos láva alakítja ki.</i>
Kaldera	<i>Felrobbant vulkáni kráter.</i>
Gejzír	<i>Utóvulkáni működés, forróvizes szökőforrás.</i>
Földrengés	<i>Belső erők hatására a kőzetburokban feszültség halmozódik fel, mely hirtelen kioltódva rengéshullámokat gerjeszt.</i>
Epicentrum	<i>Földrengés rengésközpontja a felszínen.</i>
Hipocentrum	<i>Földrengések kipattanási helye a mélyben, rengésfészek.</i>
Hátság	<i>Távolodó kőzetlemezeknél kialakuló tengeralatti hegységek.</i>
Gyűrődés	<i>Belső erők hatására képlékeny kőzetek redőkbe préselődnek és kiemelkednek.</i>
Redő	<i>Gyűrődéses forma: álló redő, ferde redő, fekvő redő.</i>
Vetődés	<i>Belső erők hatására kemény kőzetek összetöredeznek, az egyes rögök elmozdulnak.</i>
Rög	<i>Törésvonalak által határolt kőzettömeg, vetődéses forma: kiemel rög, lépcsős vidék, vetődéses árok.</i>
Hegy	<i>Lejtőkkel határolt zárt térszíni kiemelkedés.</i>
Ósmasszívum	<i>A szárazföldek legidősebb, legvastagabb darabjai, (földtörténeti ősidő).</i>
Röghegység	<i>Vetődéssel keletkezett régi lekopott hegységek (Őidő).</i>
Lánchegység	<i>Gyűrődéssel keletkezett fiatal</i>

	<i>magashegységek (Újvidő III. időszak).</i>
Síkság	<i>Vízszintes kiterjedésű terület, típusai: alföld, fennsík, mélyföld.</i>
Alföld	<i>0-200 m-ig terjedő síkság.</i>
Fennsík	<i>200 m feletti síkság.</i>
Mélyföld	<i>0 m alatti síkság.</i>
Földtörténeti korbeosztás	<i>A Föld 4,7 milliárd éves égitest. Ezt az időszakot a tudomány nagy korszakokra tagolja: ősidő, őidő, középidő, újidő.</i>
Pangea	<i>Az őidőben kialakuló szuperkontinens, feldarabolódásával alakultak ki a mai kontinensek.</i>
Thetys	<i>A Pangea feldarabolódásakor a Középidőben kialakuló őstenger.</i>
Légkör	<i>A Földet körülvevő gázburok.</i>
Atmoszféra	<i>Légkör.</i>
Időjárás	<i>A levegő állapotának (napsugárzás, hőmérséklet, csapadék, szél) gyors fizikai változása.</i>
Meteorológia	<i>Időjárással foglalkozó tudomány.</i>
Éghajlat	<i>Nagyobb térség időjárási rendszere.</i>
Klimatológia	<i>Az éghajlattal foglalkozó tudomány.</i>
Globális felmelegedés	<i>A Föld légkörének átlaghőmérséklete lassan emelkedik.</i>
Troposzféra	<i>Az alsólégkör legalsó és legfontosabb (10 Km-es része).</i>
Sztratoszféra	<i>Az alsó légkör felső (10-50 km-ig terjedő) része.</i>
Üvegházhatás	<i>A légkör a Napsugárzást átengedi a felszín által kibocsátott meleget csapdába ejti.</i>
Ózon-pajzs	<i>A troposzférában lévő O₃ réteg, megvéd bennünket a káros UV sugaraktól.</i>
Albedo	<i>A felszín fényvisszaverő képessége.</i>
Izoterma	<i>Azonos hőmérsékletű pontokat összekötő görbe vonal.</i>
Közép-hőmérséklet	<i>Adott időszak hőmérsékleti értékeinek átlaga.</i>
Hőingás	<i>Adott időszakban mért legmagasabb és legalacsonyabb hőmérséklet közti különbség.</i>
Szél	<i>A felszínnel párhuzamos irányú légáramlás.</i>
Izobár	<i>Azonos légnyomású pontokat összekötő görbe vonal.</i>
Defláció	<i>A szél kimélyíti a felszínt pl. sivatag-oázis.</i>
Ciklon	<i>Alacsony nyomású több 1000 km - es légköri képződmény, csapadékot szállít (hidegfront, melegfront).</i>
Anticiklon	<i>Magas nyomású légköri képződmény napos derült időjárást okoz.</i>
Monszun	<i>Évszakos irányváltást mutató szél, nyáron óceán felől szárazföld felé fúj és csapadékot szállít, télen szárazföld felől óceán felé fúj, csapadékot nem szállít.</i>
Főn	<i>Hegységeken átkelő meleg száraz bukószél.</i>
Hurrikán	<i>Trópusi viharciklon Amerikában.</i>

Tájfún	<i>Trópusi viharciklon Ázsiába.</i>
Tornádó	<i>Mérsékelt övi forgószél, 400-800 km-es szélsébséggel.</i>
Páratartalom	<i>A levegőben lévő vízgőz mennyisége.</i>
Harmatpont	<i>Az a hőmérséklet ahol a levegő páratartalma 100%.</i>
Hulló csapadék	<i>Nagyobb magasságban felhőben keletkező és leeső csapadék: eső, hó stb.</i>
Felhő	<i>A légköri párából kialakuló képződmények, szilárd és cseppfolyós vizet is tartalmaznak.</i>
Cirrus	<i>Pehelyfelhő.</i>
Kumulusz	<i>Gomolyfelhő.</i>
Sztratusz	<i>Rétegfelhő.</i>
Kumulonimbusz	<i>A talajfelszín közelében kialakuló felhő.</i>
Eső	<i>Hulló csapadék forma.</i>
Zápor	<i>Intenzív eső.</i>
Zivatar	<i>Intenzív eső melyet villámlás és mennydörgés kísér.</i>
Köd	<i>A talajfelszín közelében kialakuló felhő.</i>
Harmat	<i>Talajmenti 0 ° felett képződő cseppfolyós csapadék.</i>
Dér	<i>0 ° alatt képződős szilárd talajmenti csapadék.</i>
Zuzmara	<i>0 ° alatt intenzíven képződős talajmenti csapadék.</i>
Szmozg	<i>Nagyváros szennyezett levegőjében képződő füstköd.</i>
Emisszió	<i>Káros anyag kibocsátás a légkörbe.</i>
Hidroszféra	<i>A Föld vízburka.</i>
Világtenger	<i>A felszín 70 %-át borító vízanyag.</i>
Óceán	<i>Óriási méretű átlagosan 5 Km mély sós vízzel telt medencék.</i>
Beltenger	<i>Zárt öböllel rendelkező tengerek.</i>
Peremtenger	<i>Nyitott öböllel rendelkező tengerek.</i>
Self	<i>Szárazföld peremén lévő sekély tenger.</i>
Strand	<i>Szárazföld és tengervíz találkozási pontja.</i>
Tengeráramlás	<i>Tartósan fújó szelek által mozgatott hideg vagy meleg vizet szállító képződmények az óceánokban tengerekben.</i>
Tengerjárás	<i>Naponta kétszer süllyed és emelkedik a Világtenger szintje (Hold vonzása).</i>
Apály	<i>Tengervíz szintjének a csökkenése.</i>
Dagály	<i>Tengervíz szintjének a növekedése.</i>
Tagolt part	<i>Szigetekkel félszigetekkel szabdalta partvidék.</i>
Tagolatlan part	<i>Egyenes lefutású part.</i>
Épülő lapos turzásos part	<i>A hullámzás a hordalékot (turzás) kimossa és a lapos partot építi.</i>

Pusztuló magaspart	<i>A hullámzás a magas partot alámossa a part beomlik a tengerbe (abrázió).</i>
Abrázió	<i>Hullámverés, a partnak csapódó hullám pusztítja a partot.</i>
Folyó	<i>Szárazföldön lejtős mederben lefolyó víz.</i>
Vízgyűjtő terület	<i>Az a terület ahonnan egy folyó az összes lefolyó vizet összegyűjti. Vízállás határolják.</i>
Vízhozam	<i>A folyómeder keresztmetszetén egységnyi idő alatt átfolyó vízmennyiség (m³/s).</i>
Vízjárás	<i>A mederben lévő víz mennyiségének változása</i>
Árvíz	<i>A folyó medréről kilépő víz.</i>
Delta torkolat	<i>Folyó végződése, hordalékot lerakja és kerületi, ágakra bomlik.</i>
Tölcsér torkolat	<i>Folyók kiszélesedő végződése, a hordalék a torkolatból elszállítódik.</i>
Tó	<i>Szárazföldi állóvíz.</i>
Eutrofizáció	<i>A vízi növényzet elburjánzása, tavakat feltölti, a tavak elmosarasodnak.</i>
Mocsár	<i>Sekély állóvíz, amelyet a vízszint alatt már elrepedt a növényzet, de felületén még helyenként csillog a víz.</i>
Talajvíz	<i>A talajban lévő víz, csapadékból pótlódik, erősen szennyezett.</i>
Belvíz	<i>A felszínen összegyűlő talajvíz, káros.</i>
Artézi víz	<i>2 vízzáró réteg között rétegnomással rendelkező mélységi víz (kiváló ivóvíz).</i>
Termál víz	<i>Magasabb hőmérséklettel (min. 20 C°) rendelkező mélységi víz (gyógyvíz is lehet).</i>
Belföldi jégtakaró	<i>A hideg övben a szárazföldet borító több Km vastag jégpáncél.</i>
Gleccser	<i>Magas hegységekben lassan mozgó jégfolyam.</i>
Firn	<i>Hóból összefagyott jéganyag.</i>
Moréna	<i>A jég által szállított kőzettörmelék.</i>
Fjord	<i>U-alakú gleccservölgy, melyet később elöntött a tenger, ma keskeny mély tengeröblök.</i>
Lavina	<i>Magas hegységben gyorsan lezúduló hőtömeg.</i>
Földrajzi övezetesség	<i>A Föld gömb alakja miatt a felszínre jutó napenergia mennyiség (hőmérséklet) az Egyenlítőtől a sarkvidékek felé haladva csökken, ezért az éghajlat, a növényzet, a talaj és a felszínformák is övezetesen változnak...</i>
Szoláris éghajlati öv	<i>Nap által kijelölt éghajlati öv.</i>
Horizontális övezetesség	<i>Vízszintes É-D-i irányú övezetesség.</i>
Vertikális övezetesség	<i>Függőleges (hegyvidéki) övezetesség.</i>
Külső erő	<i>A szél, a víz a jég építő és pusztító munkát végez, a felszín formakincsét alakítják ki, energiaforrásuk a Nap.</i>

Aprózódás	<i>Külső erő: kifagyás vagy hőingás hatására a kőzetek feldarabolódnak.</i>
Mállás	<i>Külső erő, víz hatására a kőzetek kémiai szerkezete megváltozik.</i>
Tönkösödés	<i>A felszín intenzív lepusztulása.</i>
Sztyepp	<i>Füves puszta Ázsiában.</i>
Pampa	<i>Füves puszta D-Amerikában.</i>
Préri	<i>Füves puszta É-Amerikában.</i>
Tundra	<i>Hideg öv növényzete (moha zuzmó...).</i>
Tajga	<i>Fenyőerdő rengeteg pl. Szibériában.</i>
Mangrove	<i>Tengerparti mocsárerdő.</i>
Esőerdő	<i>Egyenlítői klíma többszintes örökzöld erdősége.</i>
Talaj	<i>A földfelszín legfelső termékeny laza rétege.</i>
Laterit	<i>Trópusi vörösföld</i>
Terra rossa	<i>Mediterrán vörösföld.</i>
Podzol	<i>Szürke színű erdőtalaj a fenyőerdők alatt.</i>
Permafroszt	<i>Tundratalaj, a talaj alsó rétege fagyott a felső réteg nyáron felenged és elmocsarasodik.</i>
Csernozjom	<i>Kiváló mezősegi fekete föld (löszön).</i>
Humusz	<i>A talaj szervesanyag tartalma sötét színű vegyület.</i>
Oázis	<i>Sivatagi vízelőhely.</i>
Fiumara	<i>Szélsőséges vízjárású mediterrán folyó.</i>
Vádi	<i>Időszakos sivatagi folyóvíz.</i>
Karsztosodás	<i>A mészkő és a csapadékvíz reakciójából származó folyamatok összessége.</i>
Karr	<i>A mészkő felszínén lévő csapadékvíz által mélyített barázdák.</i>
Dolina	<i>Kisebb kerekded karsztos berogyás a felszínen.</i>
Polje	<i>Nagyobb méretű karsztos medence.</i>
Sztalagmit	<i>Függőcseppkő.</i>
Sztalagtit	<i>Állócseppkő.</i>
Karsztvíz	<i>A mészkő repedéseiben üregeiben lévő részvíz.</i>

TÁRSADALOMFÖLDRAJZ

FOGALOM	MEGHATÁROZÁS
Társadalom	<i>Adott helyen élő embercsoport, mely a létfenntartása érdekében szerveződik.</i>
Centrum	<i>Fejlett, gazdag, vezető ország vagy térség.</i>
Periféria	<i>Szegény, fejletlen, alávetett ország vagy térség.</i>
Föld népességszáma	<i>6,5 milliárd fő</i>
Nagyasszok	<i>Emberfajták: europid, mongolid, negrid, ausztraliid, teljesen egyenértékűek.</i>
Rasszizmus	<i>Fajgyűlölet.</i>
Ország	<i>Országhatárokkal rendelkező önálló (szuverén) földrajzi egység.</i>
Természetes szaporodás	<i>Az élveszületések számából kivonjuk a halálozások számát (értéke lehet + vagy -).</i>

Népesség-robbanás	<i>A népesség nagymértékű növekedése.</i>
Keveréknépek	<i>A nagyasszok keveredéséből kialakult embertípusok (Latin-Amerika). -mesztic=indián+fehér -mulatt=néger+fehér -zambó=indián+néger</i>
Korfa	<i>Egy adott társadalom korösszetételét (nemek arányát is) ábrázoló diagram.</i>
Kereső	<i>Aktív dolgozó réteg mely jövedelemmel rendelkezik.</i>
Eitartott	<i>Inaktív rétegek, gyermekek, öregek, munkanélküliek, akik nem dolgoznak.</i>
Népsűrűség	<i>Egy négyzetkilométerre eső lélekszám</i>
Föld átlagos népsűrűsége	<i>40 fő/km²</i>
Migráció	<i>A népesség vándorlása.</i>
Foglalkozási átrétegződés	<i>Az emberek a falvakból a városokba költöznek és a mezőgazdaság helyett az iparban és a szolgáltatásokban helyezkednek el.</i>
Háború	<i>Országok népcsoportok közötti fegyveres konfliktus, mely jelentős emberi és anyagi áldozattal jár együtt.</i>
Etnikai és vallási konfliktus	<i>Különböző népcsoportok, vallási csoportok ellenséges módon viszonyulnak egymáshoz.</i>
Terrorizmus	<i>Fanatikus elkövetők politikai vagy gazdasági célból valós vagy vélt sérelmeiket gyakran ártatlan polgári személyeken torolják meg.</i>
Település	<i>Adott embercsoport lakó-, munka- és rekreációs (pihenés, szórakozás) helyének térbeli egysége.</i>
Tanya	<i>Szóránytelepülés, elsősorban mezőgazdaság jellegű.</i>
Farm	<i>Fejlett tőkés mezőgazdasági nagyüzem és szóránytelepülés is.</i>
Falu	<i>Kisebb méretű, elsősorban mezőgazdasági jellegű csoportos központi szerepkör nélküli település.</i>
Város	<i>Nagyobb méretű, központi szerepkörrel rendelkező, ipari, szolgáltatási közigazgatási funkciókat ellátó csoportos településtípus.</i>
Urbanizáció	<i>A népesség a falvakból a városokba költözik... Városodás=városok számának növekedése. Városiasodás= városi életmód terjedése.</i>
Dezurbanizáció	<i>Az urbanizáció ellentéte, az emberek a városokból kiköltöznek a város környéki falvakba.</i>
Gettó	<i>Nagyvárosi nyomortelep.</i>
City	<i>Városmag, városközpont.</i>
Agglomeráció	<i>Településeggyüttes vagy várostömörülés, általában több város összenövéséből alakulnak ki.</i>
Infrastruktúra	<i>Emberi létesítmények összessége.</i>
Pénz	<i>Általános fizető, értékmérő, értékmegőrző és forgalmi eszköz.</i>
Valuta	<i>Saját ország pénzneme Magyarország = HUF</i>

Deviza	Külföldi ország pénzneme USA = USA \$
Profit	Nyeresség, haszon.
Tőke	Hosszabb időre befektetethető pénz, egyéb anyagi és szellemi javak.
Részvény	Részvénytársaság által kibocsátott értékpapír
Bank	Pénzügyi tranzakciókat (hitel, folyószámla vezetés, befektetés stb.) végző cég.
Tőzsde	Olyan „piac” ahol értékpapírokkal, részvényekkel kereskednek a piaci viszonyok alapján...
Működő tőke	Befektetett pénzösszeg, mely magánál nagyobb értéket termel.
Bankhitel	Pénz kölcsönadása természetesen profitért valamilyen fedezet ellenében. (jelzáloghitel, személyi kölcsön stb.).
Kamat	A hitel ára.
THM	Teljes hiteldíj mutató.
Adó	Az államnak kötelezően fizetett pénzbeni juttatás
Vám	A külkereskedelem után szedett állami adó.
PPP	Vásárlóerő paritás: figyelembe veszi egy adott országban a termékek, szolgáltatások árait, így az életminőségről árnyaltabb képet fest.
GDP	Bruttó Hazai Termék: adott ország által egy év alatt megtermelt termékek és szolgáltatások piaci összértéke. Gazdasági fejlettség mérésre használják.
Infláció	Pénz értékének romlása.
Integráció	Országok, cégek közötti együttműködés.
ENSZ	Egyesült Nemzetek Szervezete, a Föld országait tömörítő komplex integráció...
NATO	A tőkés országok katonai integrációja.
EFTA	Európai Szabadkereskedelmi Társulás
LAFTA	Latin Amerikai Szabadkereskedelmi Társulás
NAFTA	Észak-Amerikai Szabadkereskedelmi Társulás
OPEC	Olajtermelő Országok Közössége
OECD	Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet
EU	Európai Unió, Európai országok komplex integrációja
Gazdasági csoda	Gyors gazdasági fellendülés, fejlődés.
Multinacionális cég	Többnemzetiségű óriási méretű vállalat.
Transznacionális cég	Nemzetközi óriáscég.
Földrajzi munkamegosztás	A hatékonyabb termelés érdekében a termelés specializálódik (területi munkamegosztás, ágazati munkamegosztás).
Gazdasági élet	A termelő tevékenységek összessége.
Világ gazdaság	Az egész Földre kiterjedő gazdasági rendszer.
Tőkés piacgazdálkodás	Magán tulajdonban lévő cégek fejlett árutermelése a kereslet és kínálat alapján, célja a profit. A

	világ gazdaságban általános termelési mód.
Szocialista tervezdálkodás	Állami tulajdonú cégek kevésbé hatékony termelés a szocialista országokban, a piaci viszonyok figyelmen kívül hagyásával.
Szocialista piacgazdálkodás	Kínában a szocialista és a tőkés gazdálkodás elemeit vegyítik, erős állami felügyelet mellett piacgazdálkodás...
Rendszerváltás	1990-ben a szocialista társadalmi-gazdasági viszonyokból átmenet a tőkés viszonyokba... (csendes forradalom) diktatúra → demokrácia, egypártrendszer → többpártrendszer, tervezdálkodás → piacgazdálkodás,
Privatizáció	Állami tulajdon magán kézbe adása
Hiány-gazdálkodás	Szocialista országokban a modern termelés feltételei hiányoztak ez ellátási hiányosságokhoz vezetett...
Teljes foglalkoztatás	Szocialista országokban mindenkinek volt munkahelye, attól függetlenül hogy valóban hasznos munkát folytatott-e..
Munkanélküliség	A tőkés országokban a felesleges munkaerő nem tud elhelyezkedni, az 1-2%-os kisebb munkanélküliség ösztönzi az embereket a jobb munkára és a továbbképzésre, de a nagyobb arányú munkanélküliség káros...
Globalizáció	Világ méretűvé válás.
Gazdasági ágazatok	A gazdasági tevékenység a hatékonyabb termelés miatt specializálódott, ágazatokra, ágakra bomlott: - mezőgazdaság - ipar - szolgáltatások
Mezőgazdaság	A gazdasági élet egyik alapága élelmiszereket és ipari alapanyagokat termel, fő ágazatai: növénytermesztés, állattenyésztés.
Agrárgazdaság	A mezőgazdasági termelés és az élelmiszeripar együttese.
Ipar	A gazdasági élet egyik alapága kitermeli és feldolgozza a természet nyersanyagait. Energiát, alapanyagot termelő eszközöket és fogyasztási cikkeket állít elő, ágazatai: pl. bányászat, kohászat, gépgyártás, vegyipar.
Szolgáltatások	A gazdasági élet egyik alapága. Valamely más ágazatnak vagy az egyénnek igényeit elégíti ki, nem hoz létre kézzelfogható terméket. („nemtermelő ágazat” de igen fontos)
T+K szektor	Oktatás-kutatás-fejlesztés, ma már önálló ágazatként szokás említeni.
Idegenforgalom	Szolgáltatás, a népesség szezonális mozgása rekreációs (pihenés, szórakozás) célból.
Közlekedés	Szolgáltatás, termékek, személyek információ továbbítása, szállítása.
Kereskedelem	Szolgáltatás, nyersanyag, termék, munkaerő cseréje meghatározott feltételekkel.
Automatizálás	Emberi beavatkozástól mentes termelés (pl. ipari robotok).
Miniaturizálás	Termékek méretcsökkenése a nyersanyagtakarékosság jegyében.

Erőforrás	<i>Olyan kedvező természeti (ásványkincs) vagy társalmi tényező (tőke), melyet a gazdasági élet különböző ágazatai használhatnak.</i>
Komplex kikötőipar	<i>Az olcsó szállítási lehetőség miatt sok iparág pl. kohászat, gépgyártás, vegyipar előszeretettel települ a kikötőkbe.</i>
Bányászat	<i>Kitermelő ipar, ásványkincseket termel ki.</i>
Energetika	<i>Elsődleges energiahordozókból (kőolaj, vízenergia stb.), másodlagos energiát hő, elektromosság) előállító gazdasági ágazat.</i>
Kohászat	<i>Feldolgozó ágazat, ércekből fémet állít elő.</i>
Gépgyártás	<i>Feldolgozó ágazat, termelő eszközöket, közlekedési eszközöket, háztartási és egyéb gépeket előállító komplex ágazat.</i>
Vegyipar	<i>Feldolgozó ágazat vegyipari folyamatok segítségével gyárt alapanyagot és fogyasztási cikkeket (pl. olajfinomítás, gyógyszergyártás).</i>
Energiahordozó	<i>Energiatartalmú ásványkincs vagy természeti jelenség. (megújuló v. nem megújuló)</i>
Megújuló energiahordozó	<i>Kimeríthetetlen készletekkel rendelkező energiahordozók: Nap-, szél, víz-geotermikus-energia, biomassza.</i>
Nem megújuló energiahordozó	<i>Véges készletek rendelkező energiahordozók egy részük hamarosan elfogy: szén, kőolaj, hasadó anyagok.</i>
Rabló-gazdálkodás	<i>Átgondolatlan csak a rövid távú anyagi érdekeket szem előtt tartó gazdálkodás, mely jelentős környezeti kárral jár pl. tarvágás...</i>
Környezet-szennyezés	<i>A környezetet károsító emberi tevékenység.</i>
Környezet-védelem	<i>A környezetszennyezést megelőző valamint a károkat helyreállító tevékenység.</i>
Világmodell	<i>A világ társadalmi-gazdasági folyamatait bemutató és a jövőre vonatkozó modellek.</i>
Globális probléma	<i>Az egész Földre kiterjedő negatív jelenség pl. környezetszennyezés, szegénység stb.</i>
Fenntartható fejlődés	<i>Hosszú távra tervező környezetbarát termelési mód.</i>
Globalizáció	<i>Világméretűvé válás.</i>
Gazdasági csoda	<i>Gyors gazdasági fejlődés.</i>
Különleges gazdasági övezet	<i>Kínában tengerparti nagyvárosokban állami ellenőrzés mellett külföldi tőkével és technológiával helyi olcsó munkaerővel piacgazdálkodás folyik.</i>
Iparvidék	<i>Iparágak adott helyen történő tömörülése pl. Ruhr-vidék.</i>
Apartheid	<i>Faji megkülönböztetésen alapuló rendszer, melyben a fehér kisebbség elnyomta a néger többséget (DAK).</i>
Kasztrendszer	<i>Alá- és fölérendeltségi viszonyok konzerválása születési előjogok alapján (India).</i>
Ellenpólus elmélet	<i>Adott főváros túlzottan nagy, ezért vidéki városok fejlesztésével próbálják annak túlzott növekedését mérsékelni (Fro. -</i>

	<i>Párizs, Mo.-Budapest).</i>
Polderezés	<i>Hollandiában a tengertől területeket gátolnak el, azt kiszárítják és termőre fordítják.</i>
Technopolisz program	<i>Japánban (és a világon több helyen is) megépítették a jövő városait melyben a modern technikát ötvözik az egészséges környezettel és a hagyományokkal (zöld építéssel) stb.</i>
Nomadizmus	<i>Legeltető állattenyésztés melyben a pásztor az állataival együtt vándorol.</i>
Égető talajváltó gazdálkodás	<i>Trópusi klíma primitív földművelése őserdő felégetése után 2-3 évig földművelés, majd a talaj kimerülésével a tevékenységet más területen folytatják.</i>
Belterjes gazdálkodás	<i>Intenzív földhasznosítással általában kisebb földterületen nagyobb terméshozamot ér el.</i>
Külterjes gazdálkodás	<i>Kevésbé intenzív földhasznosítással alacsonyabb termésátlagot a jóval nagyobb terület művelése ellensúlyozza.</i>
TSZ	<i>Termelő szövetkezet (közösségi tulajdonban lévő mezőgazdasági termelési egység a szoc. országokban,</i>
Szövetkezeti mozgalom	<i>A parasztok magántulajdonuk (föld) megtartása mellett összefogtak a termelésben és az értékesítésben (Dánia).</i>
Startup	<i>Induló cég, vállalkozás Szilícium-völgy).</i>
Alpesi tehenészkedés	<i>A dús hegyi legelőkön folytatott tejelő szarvasmarha tenyésztés.</i>
Szupertanker	<i>Óriási méretű olajszállító tartályhajó (Japán).</i>
Bartel kereskedelem	<i>Adott termékért nem pénzel, hanem másik termékkel, áruval fizetnek.</i>
Hungaricum	<i>Speciális magyar termék, mely külföldön jó áron értékesíthető pl. tokaji aszú, kalocsai paprika stb.</i>
Posztindusztriális társadalom	<i>Iparon túli társadalom melyben már a szolgáltatások szerepe a döntő.</i>
Fogyasztói társadalom	<i>Korunk társadalmában a fogyasztás, pénz megkeresése és elköltése központi szerepet tölt be.</i>
Információs gazdaság	<i>Korunkban a gazdasági élet elképzelhetetlen korszerű információkezelés, információáramlás nélkül. Ennek központi eleme a számítógép és az Internet.</i>